

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó:
Az Országos Erdészeti-Egyesület.

Szerkesztő:
Bedő Albert.

Megjelenik minden hónapban.

Huszonötödik évfolyam. I. füzet. 1886. Januárhó.

Előfizetési díj egy évre 8 frt. Az Országos Erdészeti-Egyesület azon alapító tagjai, kik legalább 150 frt alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is a 8 frt évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Oly alapító tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapítottak 3 frt kedvezményi árért járathatják.

 Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapestben, Lipótváros, Hold-utca, 21. szám, II. emelet.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.

Magyarország erdőségei.

Bedő Albert akadémiai székfoglalója.

(Előadatott az 1885. évi június 15-én tartott osztályülésen).

Azt, a mit Magyarország erdőségeiről szakszempontról lehet eddig tudunk, kivéve az állam közvetlen tulajdonában lévő 2 millió holdnyi kincstári erdőt, inkább az ország egyes vidékein levő s aránylag kisebb erdőtések általános, de ezeket is kellően ki nem merítő leírásai után birtuk, s az főleg abból állott, hogy megyénként mennyi erdővel rendelkezünk, hogy némely vidék vagy birtokos ez vagy amaz erdeje jól vagy ki nem elégitően kezeltetik, hogy pusztul vagy szép és erős fákat nevel, hogy sok adót fizet vagy jelentékeny fakereskedést folytat; de hogy az ország összes erdőségei talaj minőség, fanemek, üzem módok és fa-termés tekintetében a gazdasági helyzet mily viszonyaival birtanak, erről már a legjártasabb szakemberek is csak feltételes következtetések alapján beszélhettek, vagy irhattak.

Midőn eddigelé, akár szakbeli, akár közgazdasági iróinknál az ország erdőségeiről szó volt, legtöbbször és csaknem kivétel nélkül úgy lett állítva, mintha Magyarország nagy erdőbőséggel és majdnem kimerithetlen fakészletekkel birna; a helyzet azonban mást igazol; mert elég nagy terjedelmű erdőbirtokunk ugyan van, de a kimerithetlen erdőbőség nem található.

Az általam jelzett irányban való alaposabb ismertetés egyébiránt hazánk erdőségeiről eddigelé nem is volt birható, mert azt még a legönfeláldozóbb magán munkásság sem lehet képes a megbizhatóság azon mértékével szolgáltatni, mely elegendő lehet arra, hogy országos szempontból elfogadtassék; mert ily munkának létre jöhetésére hosszabb idő szükséges, s az ekkor is csak úgy lehetséges, ha a magán munkásság igyekezetéhez a hivatalos hatáskör támogatása csatlakozhatik; nekem pedig szerencsém lévén ez utóbbit is birhatni, az erdőgazdaság terén két évtizedet meghaladó munkásságom ideje, ügybuzgó szaktársaim s azon törvényes eszközök segélye, melyet az ország erdészeti ügyeinek kezelésében a fennálló erdő-törvény s a közreműködésemmel most bevégzett kataszteri munkálatok szolgáltatnak, lehetővé tették erdeink gazdasági viszonyait s azok mai állapotát megismernem, s ezért kötelességemben állónak is tartám, hogy adataimat, általam jól érzett hiányaik mellett is, a tek. akadémia előtt ismertessem.

Talán felesleges is megemlítenem, hogy oly nagy kiterjedésű országnál, mint Magyarország, melynek területéből az erdők 13.284 millió kat. holdnyi térfogattal 27⁰/₀-ot foglalnak el, a szerző közvetlen személyes tapasztalatán az összes számadatok nem alapulhatnak s hogy azok, miként ez minden hasonló természetű és terjedelmű munkára nézve áll, — az idők sorában megszerezhető részletesebb ismeretek, bekövetkező újabb felmérések, kiterjedtebb vizsgálatok, a gazdálkodás

és maga a természet által is végrehajtott erdőtenyészeti vagy állabátalakulások alapján új meg új kiegészítéseket nyernek; sőt egyes kisebb erdőttesteket illetőleg még most is folyamatban levő tárgyalások következtében, a részéről most közölt számadatok is néhány ezer holddal vagy köbméterrel, a területben vagy a fatermésre, fel- vagy lefelé a még folyamatban lévő hivatalos munkák lezárása után már a legközelebbi időben is változást szenvedhetnek. Egészen véve azonban, a mindent változtató élet és fejlődés által csak idők sorában fognak országos szempontból figyelmet érdemlő változást mutatni, addig pedig azon helyzetet tárják előnkbe melynél kimerítőbbet máig, hivatalos eszközök útján sem lehetséges megtudni, de a mely eléggé megbízható és jó arra, hogy erdészetünk megismertetésére és ezt illető földmivelési és közgazdasági kérdéseink megbírálására alapul szolgáljon.

Az erdőgazdaság, terményeinek hosszú időn át való előállíthatóságánál, tömegi kiterjedtségénél és az azok termelésére szükséges nagy földterületnél fogva, már természetében gyökerezőleg is conservatív iránynyal és extensiv sajátsággal bír s ebből következőleg előnyösebb kezelést és fejlődését is általában véve a nagyobb birtoktestekben való összetartás és együttes kezelés biztosíthatja legmegfelelőbben. Hogy megosztóságának határa területi szempontból véve mily alsó mértékig terjedhet, erre más kulcsot adni, nézetem szerint sohasem fog lehetségessé válni, mint egyedül azt, hogy területileg és a fatenyésztés szempontjából elmehet a felosztás addig a határig, míg az egy gazdasági testet képező erdő vagy erdő-rész, önmagára külön véve, erdőmivelési és ezzel együttesen gazdasági pénzügyi szempontból vagy jobban, vagy legalább is oly előnyösen kezelhető, miként az a vele szomszédos vagy korábban egy egészet képező erdőtesttel együtt kezelhető volt. Ezen határnak vagy területi megosztásnak megítélése azonban

már mindenkor a helyi gazdasági tényezők alapos megbirálása után mondható ki.

Azok tehát, kik a hazánkban levő erdőbirtokok megosztását kívánták, azt szorgalmazták vagy arra segédkezet nyújtottak, ha a részemről most jelzett határt csupán az egyéni tulajdon felett való korlátlanabb rendelkezés vagy az ugynevezett egyéni szabadság kedvéért lépték át, sem az erdőbirtoknak magának, sem a birtokosnak, sem az országnak nem tettek hasznos szolgálatot. Felettből sajnálatra méltónak és károsítónak tartom pedig azt, a mit földmívelési viszonyainknak az 1848. évre következő lényeges átalakulása idejében, az ország földmívelési kormányzatának intézői a legfőbb hatóságtól kezdve a közigazgatás legutolsó fórumáig, csekély kivétellel elkövettek azáltal, hogy az urbéri viszonyok rendezéséből kifolyólag, meg nem emlékezve az 1848-ki X. törvényczikknek, épen a birtokjogi viszonyok változása alkalmából, az erdők fenntartásának érdekére való tekintettel kimondott azon intézkedésére, hogy azokról törvény útján kell gondoskodni, az erdőket addig is, míg a törvényes gondoskodás megtörténhetett, tekintet nélkül talajuk természetére s gazdasági kezelhetőségekre, minden fenntartás nélkül egyszerűen a volt urbéresnek szabad rendelkezésére bocsátották s a közösen kiadott erdőnek azok között még további egyéni felosztását is megengedték. E tényeket egyedül azon feltevésével lehet menteni, hogy épen nem ismerték az erdőgazdaság természetét s nem is sejtették, hogy intézkedéseik vagy mulasztásuk szomorú következményeit már pár évtized múlva is igazolni fogják, az új tulajdonosok által korlátlan vágygyal felhasznált erdők helyén keletkező kopár hegyoldalak; s hogy a szabad tulajdon csábító ingerével országszerte lábra kelő erdőmegosztásnak szomorú következménye számos magyar család anyagi romlása lesz, mely családok addig, míg erdejök osztatlan volt, jöve-

delemmel birtak, míg ma már az erdők helyét mutató és esőről esőre soványabbá levő hegyoldalak után, csupán azon nyomorult krajezárokra várnak, melyeket a kifejérlő mészsziklák közt még kizsarolható legeltetés, a termőtalaj fokozatos megsemmisülésének árán, a korábbi forintok helyett ideig óráig nyújt.

Az erdőknek földmivelési érdekből való tenyésztésénél a használat alatt álló talaj természetét illetőleg két külön minőségét kell megkülönböztetnünk: egyik az, hogy oly talajon állanak e, vagy nevelendők-e az illető erdők, mely talajon annak állandó termőképességben való megtartása mellett legelőnyösebben csak fa tenyészthető, vagyis, hogy az illető talaj feltétlen erdőtalajt képez-e; a másik pedig, hogy nem feltétlen erdőtalajt képez-e, vagy olyant, mely másnemű gazdasági mivélésre is állandóan alkalmas.

Az erdőgazdaság szempontjából alárendelt jelentőséggel bír az, hogy a nem feltétlen erdőtalajon álló erdők, ha azok esetleg véderdőt nem képeznek, megszűnnek e lenni, vagy nem; az ország s az illető vidék helyi érdeke azonban e tekintetben is azon korlátot szabja, hogy elegendő más erdő hiányában még az ily erdőket is a jelzett két érdekre való tekintettel az emberi élet elsőrendű szükségletét képező fa birhatása végett, valamint árvízvédelmi, éghajlati, közegészségi és honvédelmi érdekből szükséges fenntartani.

Minthogy az erdőknek az országos és helyi közérdek szempontjából való jelentőségét említém, ezzel azon kérdéshez juték, melyet korunk általában az erdők éghajlati kérdésének nevez.

E kérdést önmagában véve s illetve az absolut igazság tényezőinek kimutatásával ma még megoldottnak nem tekintetjük. Azok, kik az ügy megoldásához munkájokkal járulnak, két részre oszlnak, s míg akadnak olyanok, kik az erdők

égalji jelentőségét esőzés és hőmérsék szempontjából méltatni nem akarják, addig mások e részben is kiváló tényezőknek ismerik. Nézetem szerint úgy a tagadó, mint az állító felek bizonyításai hiányosak azért, mert a megfigyelések, melyek alapján az erdőknek az esőzés és hőmérsékre való befolyását oly adatokkal kimutatni lehetne, hogy azután ezeknek megfelelően, úgy a mint az élet gyakorlati oldala megkívánja, az erdős és erdőtlen földterületnek éghajlati tekintetéből egymáshoz való arányára jogosult következtetés lenne vonható, még sokkal korlátozottabbak és hiányosabbak, hogy sem azok ellenében alapos kifogások ne lennének állithatók, és nézetem szerint, tekintve a teljesíthető vizsgálatok idő és térbeli mértékét s az ezek helye szerint egymástól eltérő legkülönbélebb viszonyokat, melyek a helyes összehasonlításra alkalmas adatokat rendkívül kis mértékben szolgáltatathatják, úgy hiszem, hogy még sok idő telik el addig, míg a tudományos megfigyelések azon mérféke és a biztos összehasonlítás azon tényezői jöhetnek számításba, melyek a kérdés jogosult eldöntésére adhatnak alkalmat.

Részemről azonban arról is meg vagyok győződve, hogy nagy tévedést követ el az, ki az erdőknek a természet körében való fontos szerepét illetőleg, a helyi vagy általános jelentőséget csak a még ezután felállítandó kísérleti hálózatok állomásain teljesítendő figyelések eredményétől feltételezi, mert e részben is ismer már a tudomány teljes határozottsággal annyit, hogy az erdőknek hőmérséki, esőzési, növénytenyészeti, közegészségi és közérdekből való feltétlen jelentőségét tudományos jogosultsággal senki sem tagadhatja. Ezek bebizonyítására pedig már az is elegendő, ha valaki nyári napon vagy télen az erdőtlen földterületről az erdőbe megy s ha esőzések alkalmával megfigyeli az erdőt nélkülöző hegyoldalak vizereinek lefolyását. És nem bizonyítanak-e hazánkban is eleget a

nagy-buni, miskolczi, budai és egri árvizcsapások. Ez átélt események pedig jó tanítómesterek lehetnének. De vajjon mi mást igazolhatnának, az árvizekről hírlapjainkban az ország minden részéből közölt gyakori és sokszor meglepő tudósítások is?

Az erdők égalji jelentőségét illető kérdés tisztázására az erdészeti kísérlet ügy gondos rendezése van hivatva, ez azonban még nálunk ugyszólván csiráját éli s teendőink egyikéhez tartozik ennek szervezése is; még pedig annál inkább, mert épen a Duna és Tisza folyamközének jelentékeny területe képezi azon legkiválóbb földrészt Európában, melyen e kísérleti munkálatok megindítása nem csak az általános tudományos kérdés kedvéért és hasznára, de saját földmivelési érdekükből is sürgősnek ismerendő. Kielégítőbb haladás azonban csak akkor várható e téren is, ha a keresett adatok nemzetközi megállapodás útján elérhető egyetértő és egyenlő eljárással gyűjtetnek és derítettnek ki.

Az előbbieken csak röviden kívántam jelezni az erdők általánosabb természetét s most már áttérek hazánk erdőségeinek anyagi ismertetésére.

Magyarország 13,284.103 hold*) erdejéből feltétlen erdőtalajon áll 11,644.841 hold és ebből ismét 773.009 k. hold véderdő, vagyis oly minőségű erdő, melyet vagy talajának és illetve az általa elfoglalt közetnek különös sajátsága miatt, vagy általában azért, mert az emberi munkásság és kultúra más műveinek szolgál védelmül, teljes egészében levágni, vagy kiirtani az erdőtörvény rendeletei szerint sohasem szabad s melynek gazdasága mikénti vezetését a magyar erdőtörvény az ország közérdekéből kifolyólag tekintet nélkül arra, hogy ki bírja azt, az állam közvetlen felügyelete alá helyezi;

*) Ez összegben nem foglaltatnak Horvát-Szlavonország erdőségei, melyek összes területe 2,663.000 k. hold.

1,639.262 kat. holdat foglalnak el pedig az oly erdők, melyek másnemű miveltésre is használható, nem feltétlen talajon állanak.

A véderdőkéhez hasonló rendeltetéssel bírnak a futóhomokon levő azon erdők, melyek talajának természete azoknak állandóan erdőképén való kezelését azért követeli, mert különben az általuk elfoglalt erdőterület termést nem adó silány futóhomokká válnék, s ha az erdő fennállása idejében vagy az annak eltávolítására következő idő első éveiben nem is veszélyeztetni a szomszédos területek termőképességét, de a későbbi időkben a futóvá leendő homok azokat előntéssel fenyegeti.

A hazánkban futóhomokon levő erdők miveltését a törvény kellőképen biztosítja, melyhez még azon szerencsénk is járul, hogy bármily silánynak és terméketlennek látszassék is alföldünk futóhomokja, még is bírja az elégtelenebb növénytenyésztés első táplálására szükséges humosus alkatrészeket, melyek segítségével, habár nehéz küzdelmek árán is, de lassanként meghódítható az első fűtermelésre s aztán fokozatosan a fák nevelésére, a mint ezt az európai hírvédelmi homokpusztán fogatosított erdőmiveltési munkálatok s Kecskemét és Szabadka városok erdősítései bizonyítják.

A véderdők is, úgy mint egyáltalában hazánk összes erdőségei, a magyar mezőgazdaság szolgálatában állanak s habár nálunk és a művelt külföldön is akadnak emberek, kik megtámadják azt, hogy nem csak mi, hanem más államok is a kormányzat szoros ellenőrzése alá helyezik a véderdőket, s vitatják azt, hogy tulajdonosuk szabad rendelkezésének korlátozását az ország más birtokosainak érdekében alkalmazni nem igazságos; mégis azon véleményben vagyok, hogy kétségtelenül el kell ismerni annak helyességét, miután ez erdőknek általában véve talajuk olyan, mely legokszzerűbben erdőgazdaságilag miveltendő,

s hogy ez magának a birtokosnak is érdekében áll; mert elvégre is, ha ez erdők elpusztulnak, nem csak maga a birtokos van az általa birt talaj elvesztésével sújtva, de szomszédjai és végre maga az állam is a termékeny földterület elvesztése által, — s ezért semmi jogtalan nincs abban, ha a birtokos saját maga és utódai megrövidítésének s az állam közvetett károsodásának eszközlésében az ország közérdeke által igényelt okokból kifolyólag megakadályoztatik, mert hisz e vagyon nem más, mint egy, maga a természet által alkotott oly hitbizomány, melynek tőkéje fenntartandó s melynek két külön természetű alkotórészből álló tőkéje, a fából álló résznek helytelen, vagy gondatlan kezelése következtében egészben megsemmisülhet.

A véderdők és a futóhomokon álló erdők mellett az erdőfenntartás érdekében közvetlenebb állami ellenőrzés alá vette az állam, tekintet nélkül talajuk minőségére azon erdőket, melyek oly tulajdonosok birtokában vannak, kik csak az évi jövedelem hasznát élvezhetik. Ezek az állam közvetlen tulajdonában levő kincstári erdők, melyek jövedelme az ország közszükségleteinek fedezésére fordítandó, melyek szükséges fatőkéje ennélfogva egyik vagy másik kormányrendszer tettségére szerint az évi termésen túl nem használható fel; továbbá a törvényhatósági, községi, egyházi, hitbizományi, köz- és magánalapítványi, közbirtokossági és részvénytársulati erdők; míg a magán tulajdonban levő erdőbirtokok csak akkor, ha azok a véderdőkhöz vannak sorolva, vagy erdei futóhomokon avagy feltétlen erdőtalajon állanak, mely legutóbbi esetben a birtokos tetszése szerinti gazdasági használatot alkalmazhat ugyan, de azon kötelezettséggel, hogy a levágott erdőt 6 év alatt ismét felujítani tartozik; holott ezzel ellenkezőleg a jövedelem használatára jogosítottaknak már magát a gazdasági kezelés tervét, az ugynevezett üzemtervet is felülvizsgálja az állam

s azt a használati tartamosság alapelvéből kifolyó műszaki követelmények igényeinek megfelelően állapítja meg.

Magyarország erdőségeiből összesen $67\frac{0}{100}$, vagyis 8,897.958 hold oly erdő van, melyet az erdőtörvény az állam közvetlenebb felügyelete alá helyezett s ezekből 2,033.951 holdat, vagyis $15\cdot31\frac{0}{100}$ -ot az állam, mint közvetlen tulajdonos bír; 3,110.392 holdra vagy $23\cdot42\frac{0}{100}$ -ra terjednek a törvényhatóságok és községek által birt erdők, melyekből a vármegyék és a törvényhatósági joggal bíró városok aránylag igen keveset bírnak, s mely legnagyobb részben a községnek kezén áll, még pedig fájdalom, sok kis részletre feloszolva; az egyházi testületek és személyek, mint olyanok $6\cdot36\frac{0}{100}$ -ot, vagy 845.092 kat. holdat bírnak; a közalapítványi erdők, melyekben a cultusminister ur által közvetlenül kezelt és 94.000 kat. holdra terjedő katolikus vallásalapítványi erdők is bennfoglaltatnak, $1\cdot08\frac{0}{100}$ -ra, vagy 143.432 kat. holdra terjednek; míg a magánalapítványi erdők csak $0\cdot02\frac{0}{100}$ -ot, vagy 3.406 kat. holdat foglalnak el; a hitbizományi erdők területe összesen 894.920 holdat, vagy $6\cdot74\frac{0}{100}$ -ot foglal el; ezek legnagyobbika egy terjedtebb tömegben a Bereg megyében levő és a Schönborn grófi család tulajdonában álló munkács-szent-miklósi uradalom erdőterülete 185.000 kat. holddal; a közbirtokossági erdők, melyek a közbirtokosság feloszlása esetén a birtok jogcziménél fogva gyakorolt közvetlen állami felügyelet alól kijöhetnek, 1,572.705 kat. holdra menő tekintélyes területtel bírnak, s összes erdeink $11\cdot84\frac{0}{100}$ -át képezik; ezek egyik legértékesebbike az Árva megyében levő ugynevezett „Árvai közbirtokossági uradalom“ 60.000 kat. hold erdőterülettel, melynek uralkodó fája az értékes luczfenyő, mely létesítője által örökre feloszthatlanul szerveztetett, és a melynek a kincstár is Gróf Thurzó Katalin ágán $\frac{1}{5}$ részig szállományi uton részessé lett birtokosa; végül a részvénytársulati erdők, összesen 294.060

kat. holdra, vagy $2\cdot21\frac{0}{10}$ -ra terjedő területtel, melynek legértékesebb része az osztrák-magyar vasuttársaság és ríma-murányvölgyi vasműtársulat birtokában van, és pedig előbbinél Krassó-Szörény megyében az 50-es években a kincstártól megvásárolt 152.000 kat. holddal, utóbbinál Gömör és Nógrád megyében 25.000 kat. holddal.

A nem közvetlen állami felügyelet alatt álló erdők térfogata az összes erdőterületnek kerekszámában $\frac{1}{3}$ -ára, vagyis $33\frac{0}{10}$ -ára, 4.386.145 holdra terjed, mely erdőterületnek azon része, mely feltétlen talajon áll, a törvény általános rendelkezései alá esik, s mint ilyen állandóan erdőképen kezelendő; ez erdők azonban azokhoz tartoznak, melyek egy részének jövője kétséges s csekély kivétellel ezután is az ország gyengébb minőségű erdeihöz fognak tartozni.

Erdeinknek fanemek szerinti megoszlása eltérőleg azon véleményről, melynek alapján eddig igen sokan hittük, hogy fenyveseink a tölgyeseket meghaladják, meglepő, mert míg összes erdőségeinkből 3,749.758 hold, vagyis $28\cdot23\frac{0}{10}$ tölgy erdőt alkot, addig az összes fenyőféle fákba álló erdők területe $21\cdot77\frac{0}{10}$ -ra, vagyis 2,892.921 holdra terjed; a bükk és az ez alá sorozandó más lombnemű fáké pedig kerekszámában $50\frac{0}{10}$, vagyis 6,641.424 hold. Talán felesleges említenem, hogy ezen megosztást nem szabad úgy venni, mintha a tölgyesek között nem lennének bükkösök, vagy esetleg még fenyők, és ismét a bükk között fenyő vagy tölgyfa figyelmet érdemlő mértékben elterjedve; mert ez különösen az egyes fanemek tenyésztési határain, illetve a tölgyvidékről a bükkbe, vagy ebből a fenyves vidékébe való átmeneti határon igen is bő mértékben fordul elő, hanem csak erdészeti szempontból kell tekinteni, t. i. úgy, hogy az illető erdők a szerint soroztattak az egyes főfanemek alá, amint azokban a tölgy, bükk és az ez alá sorolt más lombfanemek, vagy a fenyő-

féle fák képezik az uralkodó főfanemet vagy a gazdálkodás fő célját.

A megjelölt három főfanem között ugye tenyészet, mint erdőmivelési szempontból még további megkülönböztetéseket kell figyelembe venni azok gazdasági értékének alapján és azon elterjedésre való tekintettel, amint azok erdőket alkotólag fellépnek.

A tölgyek ugyanis további két osztályra oszlanak, melyek elsője az értékesebb műszer- és épületfát szolgáltató kocsányos és kocsánytalan tölgyből (*Quercus pedunculata*, *Quercus robur*) áll, ezekhez sorozván még az ország déli részében Arad, Krassó-Szörény és Temes megyékben kisebb mértékben előforduló magyar tölgyet (*Quercus hungarica* vagy *conferta*) és a molyhos tölgyet (*Quercus pubescens*). E két utóbbi azonban csekély elterjedtségénél fogva ez időszerint még a fanemek arányszámai közt nem jelezhetők, miért is tölgyeseink első osztályát ugyszólva csak a kocsányos tölgy és kocsánytalan tölgy képezik, kerekszámokat véve, 2,850.000 kat. hold területtel; míg második osztályát egyedül a tűzifát szolgáltató és szintén kerekszámban 900.000 holdra terjedő csertölgy (*Quercus cerris*) alkotja.

A bükk és ez alá sorolt többi lombfanemek által képezett 6,641.424 holdnyi erdőterületbe számítva legnagyobb mértékben fordulnak elő a gyertyán, kerekszámban 1,000.000 holdon, továbbá az alföld erdeiben igen elterjedt nyárfák és a folyómenti erdőkben honos fűzfák, melyek együttvéve kerekszámban 360.000 holdra terjedő erdőket alkotnak, azután a nyír, mely 320.000 holdat; a kőris, szil, juhar, melyek együttvéve 60.000 holdat; az égerfák együttesen 75.000 holdat, a magyar alföld igen becses fája, az ákác, mely kerekszámban szintén 60.000 hold erdészetiileg mivel területet foglal el, melyek összesen véve 1,875.000 holdra terjednek, s így a

tömeges tűzifa anyagot szolgáltató bükkerdők területe 4,766.424 hold; a többi itt meg nem nevezett lombfanemek, habár kisebb csoportokban, igen becses és értékes fákat is szolgáltatnak, erdeinkben csak úgy tekinthetők, mint szórványosan tenyészők s kivéve a hársfát, mely mintegy 4.000 holdra terjedhet, kisebb területeket foglalnak el, hogy sem az egyes erdős-tekben külön területi számmal megjelenhetnének.

A 2,892.421 holdnyi fenyőerdők állabjait képezik hazánkban a lúczfenyő 2,200.000 hold területtel; a jegenyefenyő 380.000; továbbá az erdei és fekete fenyő 300.000 hold területtel, melyből azonban a fekete fenyőre alig pár ezer hold jut; és a fenyvesek közt szórványosan előforduló, de ezek legértékesebb faneme, a nevezetesebben Árva, Liptó, Turócz és Szepes megyében honos veresfenyő mintegy 10.000 hold területtel.

Az erdők minőségének megítélhetésében fontos jelentőséggel bír azon gazdasági rendszer, melynek követelményei szerint azok kezelése történik. Ez a szál-, közép- és sarjerdők szeréni üzemrendszer.

Az erdőnek azon már jelzett természete, hogy általában véve a nagyobb gazdasági testekben való együttartást igényli, valamint a gazdasági kezelésre és ápolásra a főhasználat igénybevehetéséig szükséges hosszú idő, egyiránt állandó természetüvé alakítják az erdőgazdaságot s nézetem szerint szükséges, hogy az erdők mivélése körül maguk a kezelők is általában a konservatív iránynyal birjanak; mert a megfontolatlan vagy kellő alapossággal ki nem próbált ujitások vagy kísérletezések sehol több kárral és nagyobb pénzáldozatokkal nem járnak, mint az erdészethnél, hol úgy a munka gyümölcse, mint a hiba következménye csak évek nagy száma után, vagy következő nemzedékek idejében válik láthatóvá. Minthogy pedig az erdőgazdaságnál általában a jövő számára történik a mivélés

s maga az erdőnevelés általában véve a termőtalaj aránylag legsoványabb részére van utalva, s ez a részéről szolgáltatott termények gyakori elvételeét kevésbé türi, igen természetes az is, hogy az erdők fentartásának érdekét tekintve legkívánatosabbnak ismerendő azon rendszer, mely általában a nagyobb fatömeg fennállását teszi szükségessé; eme kívánatnak pedig a három főgazdasági rendszer között, melyek szabályai szerint az erdők kezelendők, a szálerdőüzem legmegfelelőbb; a más két üzemmód egyike az elterjedtebb sarjerdőüzem, mely sokkal kisebb fatőkét igényel és gyakori levágásokkal jár; míg másika, a magról kelt csemetékből nevelt szálerdő és általában véve a tuskók sarjadzása útján nevelt sarjerdő együttes alkalmazásából képezett középerdő.

A hazánkban levő erdők közül a legnagyobb rész 9,224.690 kat. hold, vagyis 69·44⁰/₀ mint szálerdő; 4,032.116 kat. hold, vagyis 30·35⁰/₀ mint sarjerdő kezeltek; míg a középerdőüzem, noha az természeténél fogva olyan kisebb erdőbirtokoknak, kiknek a tűzifa mellett vastagabb méretű fákra is szükségök van, ajánlatos, felette kis területre és csupán 27.297 holdra, vagy 0·21⁰/₀-ra szorítkozik. Az üzemmódoknak most megjelölt megoszlását illetőleg azonban meg kell még jegyeznem, hogy a szálerdőkre eső magasabb százalékban jelentékeny és kerekszámban háromtized részt képeznek a természetöknél fogva ezen üzemmódra utalt fenyvesek, s hogy a becsesebb tölgyfajoknak is kerekszámban csak felerésze kezeltek mint szálerdő.

Magát a gazdasági rendszert tekintve tehát a magyarországi erdőknél az értékesebb fát szolgáltató s a talaj termőképességének és az erdőállománynak fentartását is jobban biztosító szálerdőüzem van túlsúlyban s ez eléggé megnyugtató is lehet az esetre, ha a kezelés a szakszerű igényeknek megfelelő gondossággal hajtatik végre. Az erdőgazdaság természe-

tében gyökerező ezen helyes rendszernek s ezzel karöltve egyszersemind az erdőállomány biztosabb fentartásának azonban nevezetes és sokszor tévutra vezető ellensége a korunkban uralkodó kamatos kamat számítás, vagy a minél magasabb talaj jaradékot kívánó erdészeti kezelés, mely pénz kedvéért fejsze alá vetteti, vagy sokszor kopárrá alakítja az oly erdőket is, melyek habár mérsékeltebb, de a föld minőségének megfelelőbb állandó jövedelem szolgáltatására mindég képesek maradhattak volna. Szomorú lesz azonban mindazon erdőbirtokosok utódainak sorsa, a kik erdeik kezelésénél a mindig bizonytalan tényezőkön nyugvó tiszta pénzügyi számítást veszik alapul s elfelejtik, hogy az erdőknél nem egyedül a pénzügyi jövedelem lehet a cél, hanem az is, hogy a válságos esélyektől kevésbé függő s mindenkor biztos jövedelmet adó oly állandó tőkét képezzenek, mely a birtokos érdekeinek biztosítása mellett magasabb földmívelési és nemzetgazdasági igényeknek is szolgálatot tesznek.

Az erdőmivelés, mely kivételes helyi eseteket nem számítva, rendesen a gyengébb minőségű s más mívelésre már nem alkalmas talajon honos, nálunk is általában véve a legsoványabb földrészeket foglalja el, a mint ezt a szántóföldekül használt területek igen jelentékeny részének csekélyebb termőképessége s azon körülmény is igazolja, hogy erdeinknek 38⁰/₀ áll a jó és 42⁰/₀ a közepes erdőtalajon, míg 0·5⁰/₀ a legjobb; 6·5⁰/₀ a jobb; 11⁰/₀ a gyengébb és 2⁰/₀ a rossz talajon tenyészik.

(Vége köv.)